

Korte mededelingen

Anommatus duodecimstriatus (Coleoptera: Bothrideridae) na bijna 75 jaar weer in Nederland aangetroffen

Op 27 augustus 2010 vond ik in de uiterwaarden van de Blauwe Kamer te Wageningen (AC 171.0-439.8) een kleine kever (1,6 mm). Het diertje bevond zich onder een oude plank en had op het oog wat weg van een licht gekleurde *Atomaria*. Na thuis beter gekeken te hebben bleek het toch wat anders te zijn: ik kwam uit op het genus *Anommatus* Wesmael (Köhler 2000-2009). Ik heb meteen de nieuwe catalogus van de Nederlandse kevers geraadpleegd en deze vermeldt slechts één soort binnen dit genus: *Anommatus duodecimstriatus* (Müller), waarvan waarnemingen van na 1966 ontbreken (Vorst 2010). De laatste vondst dateert uit 1936. Zelf ben ik geen keverdeskundige en ik heb het beestje daarom opgestuurd naar Oscar Vorst. Hij bevestigde mijn vermoeden: het bleek inderdaad een vrouwtje van *A. duodecimstriatus* te zijn (figuur 1).

Taxonomie en verspreiding

Het genus *Anommatus* is in Europa vertegenwoordigd met 85 soorten en wordt tegenwoordig in de familie Bothrideridae geplaatst (Ślipiński 2007). Voorheen werd het genus meestal tot de familie Colydiidae gerekend. Vrijwel alle soorten kennen een beperkt areaal binnen het Middellandse-Zeegebied. In Noord-Europa zijn tot nu toe slechts twee, meer verbreide, soorten gevonden: *A. duodecimstriatus* en *A. diecki* Reitter (Ślipiński 2007, Olberg & Olsen 2009). De enige andere Europese soort met een ruimer verspreidingsgebied is de op de Balkan verbreide *A. reitteri* Ganglbauer, die met waarnemingen uit Tsjechië en Slowakije tot in Midden-Europa verspreid is (Ślipiński 2007).

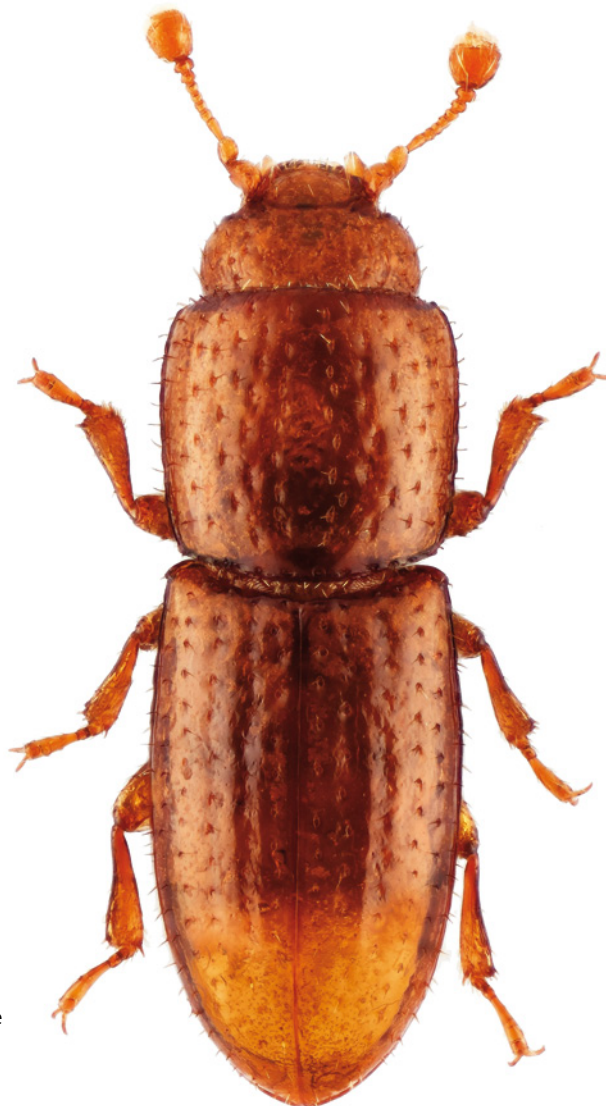
Anommatus duodecimstriatus kent een ruime verspreiding in het Middellandse-Zeegebied, Midden-Europa en het zuiden van Noord-Europa (Ślipiński 2007). De meest noordelijke vindplaatsen liggen in het Zuid-Zweedse Uppland (Lundberg 1995) en in Denemarken (Hansen 1996). Door toedoen van de mens heeft de soort inmiddels een wereldwijde verspreiding en is bekend uit ondermeer Zuid-Afrika, Tasmanië, Nieuw-Zeeland, Chili en Noord-Amerika (Kuschel 1979, Cornell & Ashe 2005). De kever heeft zich hoogstwaarschijnlijk verspreid via de handel in potplanten (Cornell & Ashe 2005, Olberg & Olsen 2009).

De eerste vermelding van *A. duodecimstriatus* voor ons land stamt uit Everts' ruilcatalogus, waarin de soort zonder

1. *Anommatus duodecimstriatus*, Blauwe Kamer (Gelderland). Het uiteinde van de dekschilden lijkt lichter van kleur doordat het abdomen ontbreekt (preparatie genitaliën). Foto: Theodoor Heijerman

1. *Anommatus duodecimstriatus*, Blauwe Kamer (province of Gelderland). Apex of elytra seems lighter coloured by the absence of the abdomen (preparation genitals).

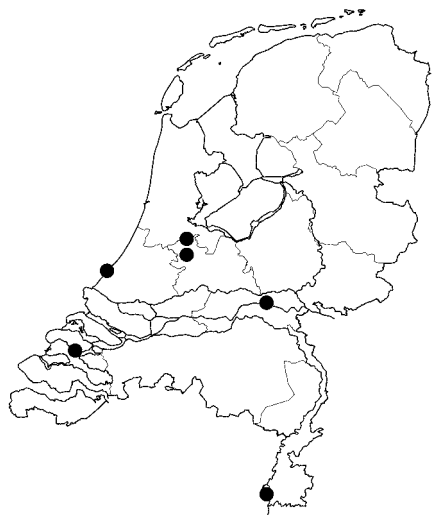
nadere toelichting wordt opgenomen (Everts 1879). In de 'Nieuwe Naamlijst' (Everts 1887) staat het volgende: 'Eenmaal bij Zierikzee 9 [= september] onder een rotten appel (Fokker)'. In deel I van 'Coleoptera Neerlandica' (Everts 1898-99) is deze vondst terug te vinden onder *A. basalis* Reitter (een synoniem van *A. duodecimstriatus*), vermoedelijk conform de dan gangbare inzichten. In hetzelfde werk wordt daarnaast ook *A. duodecimstriatus* als inlands opgevoerd op grond van een vondst te Leiden. Later, in deel III van 'Coleoptera Neerlandica' (Everts 1922), wordt dit weer gecorrigeerd en de Leidse vondst onder *A. reitteri* geschaard. In dezelfde publicatie wordt daarnaast een vondst van *A. duodecimstriatus* uit Valkenburg gemeld. Het Leidse exemplaar is in de collectie van Everts (Nederlands Centrum voor Biodiversiteit Naturalis, Leiden (NCB-Naturalis)

bewaard gebleven en betreft waarschijnlijk *A. reitteri*. Nadien is deze soort nooit meer in Nederland verzameld en hij wordt dan ook als import beschouwd (Brakman 1966, Vorst 2010). Figuur 2 geeft de verspreiding van *A. duodecimstriatus* in Nederland weer, gebaseerd op het materiaal aanwezig in de collecties van NCB-Naturalis en het Zoölogisch Museum Amsterdam (ZMAN).

Materiaal

Ge Wageningen, Blauwe Kamer, 27.viii.2010, 1 ex, Belgers (collectie Oscar Vorst; figuur 1) **Ut** Breukelen, 10.xi.1935, 1 ex, Kruseman & Van Bemm[elen] (ZMAN) **NH** Ouderkerk aan de Amstel, 20.xi.1936, 7 exx, 28.xi.1936, 2 exx, Kruseman (ZMAN) **ZH** Den Haag, .vii., 1 ex, .ix., 6 exx, Everts (NCB-Naturalis-Everts), (ZMAN) **Ze** Zierikzee, .ix., 1 ex, Fokker (NCB-Naturalis-

2. Verspreiding van *Anommatus duodecimstriatus* in Nederland.

2. Distribution of *Anommatus duodecimstriatus* in the Netherlands.

Everts), Li Maastricht, 12.v.1931, 1 ex, Scholte (ZMAN); Ibid., 9.i.1932, 1 ex, Br. Maurentius (ZMAN); Ibid., Beyart, 30.vi.1931, 1 ex, Br. Maurentius (ZMAN).

Herkenning en habitat

Anommatus duodecimstriatus is een kleine bothrideride van 1,5-2 mm groot. Soorten van deze familie hebben korte poten, zijn blind, min of meer ongepigmenteerd en kunnen niet vliegen (Olberg & Olsen 2009). Voor de determinatie van de soort wordt verwezen naar Dajoz (1977) en Vogt (1967).

De kevers worden meestal aangetroffen in de bovenste 20 cm van bodems rijk aan organisch materiaal en worden geassocieerd met diverse schimmels (Kuschel 1979). Daarnaast zijn ze gevonden in tulpenbollen en aardappels (Olberg & Olsen 2009).

Discussie

We kunnen vaststellen dat *A. duodecimstriatus* zeldzaam is in Nederland. Het heeft immers bijna 75 jaar geduurd voordat er weer een exemplaar werd gevonden. Heeft deze zeldzaamheid misschien te maken met de verborgen levenswijze van de kever? Ze zijn immers klein, kunnen niet vliegen en leven in de bodem. Niet echt een habitat dat regelmatig door entomologen wordt bemonsterd. Specifieke bemonsteringsmethoden, bijvoorbeeld het zeven en wassen van bodems rijk aan organisch materiaal, zouden meer informatie kunnen opleveren over de verspreiding van *A. duodecimstriatus* in Nederland.

Dankwoord

Graag wil ik Oscar Vorst bedanken voor de determinatie en het aanleveren van de taxonomische en verspreidingsgegevens. Theodoor Heijerman verdient mijn compliment voor het maken van de sublieme foto.

Literatuur

- Brakman PJ 1966. Lijst van Coleoptera uit Nederland en het omliggend gebied. Monografieën van de Nederlandsche Entomologische Vereeniging 2: i-x, 1-219.
- Cornell JF and Ashe JS 2005. New Coleoptera records for North Carolina. The Coleopterists Bulletin 59: 506.
- Dajoz R 1977. Coléoptères Colydiidae et Anommatidae paléarctiques. Fauna de l'Europe et du Bassin Méditerranéen 8: 1-280.
- Everts E 1879. Lijst der Nederlandsche Coleoptera. Privé-uitgave.
- Everts E 1887. Nieuwe naamlijst van Nederlandsche schildvleugelige insecten (Insecta Coleoptera). De Erven Loosjes.
- Everts E 1898-1899. Coleoptera Neerlandica. De schildvleugelige insecten van Nederland en het aangrenzend gebied I: i-viii, 1-677. Martinus Nijhoff.
- Everts E 1920. Nieuwe vondsten voor de Nederlandsche Coleopteren-fauna, XXVIII.

- Entomologische Berichten 5: 241-243.
- Everts E 1922. Coleoptera Neerlandica. De schildvleugelige insecten van Nederland en het aangrenzend gebied III. Martinus Nijhoff.
- Hansen M 1996. Katalog over Danmarks biller. Entomologiske Meddelelser 64: 1-231.
- Köhler F (ed) 2000-2009. Fotogalerie Coleoptera, www.koleopterologie.de/gallery. [Geraadpleegd op 27 augustus 2010]
- Kuschel G 1979. The genera *Monotoma* Herbst (Rhizophagidae) and *Anommatus* Wesmael (Cerylidae) in New Zealand (Coleoptera). New Zealand Entomologist 7: 44-48.
- Lundberg S 1995. Catalogus Coleopterorum Sueciae. Naturhistoriska Riksmuseet, Stockholm.
- Olberg S & Olsen KM 2009. The genus *Anommatus* Wesmael, 1835 (Coleoptera, Bothrideridae) in Norway. Norwegian Journal of Entomology 56: 143-145.
- Ślipiński AS 2007. Family Bothrideridae. In: Catalogue of Palaearctic Coleoptera. Volume 4. Elateroidea - Derodontoidea - Bostrichoidea - Lymexyloidea - Cleroidea - Cucujoidea (Löbl I & Smetana A red.): 548-552. Apollo Books.
- Vogt H 1967. Familie Colydiidae. Die Käfer Mitteleuropas 7: 197-216.
- Vorst O 2010. Bothrideridae - knotshoutkevers. In: Catalogus van de Nederlandse kevers (Coleoptera) (Vorst O ed). Monografieën van de Nederlandse Entomologische Vereniging 11: 130.

J. Dick M. Belgers
Blaauwe Kamer 7
6702 PA Wageningen
frisbel@hetnet.nl

Summary

***Anommatus duodecimstriatus* (Coleoptera: Bothrideridae) found in The Netherlands after almost 75 years of absence**

Anommatus duodecimstriatus, a rare, small and blind beetle was found under an old plank in the flooding area of the river Rhine in Wageningen (province of Gelderland). The last record of this beetle in The Netherlands dates from 1936 Ouderkerk aan de Amstel, province of Noord-Holland. It is the first record of this species for the province of Gelderland.